ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΑΙΩΝ

[Ἀπὸ τὰ βουνὰ τῶν Ἀγράφων στὰ Γιάννινα. — Ὁ Τσόγκας καὶ τὰ παλληκάρια του. — Οἱ ἑβδομῆντα ἁρματωλοὶ στὸ Σεράγι.— Τὸ φίλημα τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ.— Μία δραματικὴ σκηνή].

Ἀπὸ τὴν Ἱστορία ξέρουμε ὅτι ὁ ἁρματωλὸς Λεπενιώτης ἐδολοφονήθη στὰ 1815 ἀπὸ τὸν προύχοντα Νικοθέαν, τὴν ὥρα ποὺ καβαλλάρης καὶ συντροφευόμενος μὲ λίγα παλληκάρια του ἔμπαινε στὴν κωμόπολι Φουρνά. Ὕστερα ἀπὸ τὸ φόνο του, οἱ ἀντιπρόσωποί του στὰ διάφορα ἁρματωλίκια τῶν Ἀγράφων δὲ μποροῦσαν πιὰ νὰ κρατήσουν φιλικὴ συμφωνία μὲ τοὺς Τούρκους καὶ μαζευτήκανε ὅλοι στὸ ξακουστὸ Ζάλογγο.

Ἦταν ὅλοι ἑβδομῆντα ἁρματωλοί, Κατσαντωναῖοι ἐπονομαζόμενοι ἀπὸ τὸν ἱδρυτὴ τοῦ σώματός των—τὸν πολυτραγουδημένοΚατσαντώνη. Τὸ κλέφτικο στάδιο δὲν εἶχε πιὰ γι' αὐτοὺς καμμιὰ προκοπὴ καὶ ἀσφάλεια. Ἂν καὶ τ' ὄνομά τους ἦταν ἐπιβλητικὸ στοὺς ἐχθρούς, δὲν εἶχαν ὅμως καμμιὰ βεβαιότητα ὅτι θὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶνε τέτοιο καὶ ὕστερ' ἀπὸ τὸ χαμὸ τῶν τριῶν ἐκείνων ἀδελφῶν ποὺ ἦταν φῶς, καμάρι καὶ λεβεντιὰ τῶν Ἀγράφων. Σιγὰ σιγὰ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, μὲ τὸ ἄγριο καὶ μὲ τὴν πονηρία εἶχε κατορθώσῃ νὰ ἐξοντώσῃ τοὺς καπετανέους καὶ νὰ βάλῃ, θέλοντας καὶ μή, στὴ δούλεψί του ὅλους τοὺς κλέφτες. Καὶ οἱ Κατσαντωναῖοι ἀποφάσισαν πιά, κουρασμένοι, νὰ τοὺς μιμηθοῦν. Ὁ Χρῆστος Τσόγκας ἀρχηγός τους μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Λεπενιώτη—ἀνέλαβε νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ στὰ Γιάννινα. Χωρὶς νὰ προειδοποιήσουν καθόλου τὸν τύραννο γι' αὐτό, τράβηξαν ὁλόϊσα γιὰ τὴν πρωτεύουσα τῆς Ἠπείρου, περάσανε μέρα μεσημέρι μὲ τ' ἅρματά τους ἀπὸ τοὺς δρόμους καὶ μπροστὰ βαροῦσε ἡ σάλπιγγα τοῦ Παναγῆ τοῦ Μπελογιάννη! Ἀτρόμητοι οἱ Κατσαντωναῖοι μπήκανε στὴν ἀπλόχωρη αὐλὴ τοῦ Σεραγιοῦ. Λαὸς ἐκεῖ μέσα. Μισθοφόροι Ἕλληνες, Μικρασιᾶτες, Ἀρβανῖτες, μιὰ ἀπερίγραπτη ποικιλία ἀπὸ μορφές, φορεσιές, γλῶσσες, φερσίματα Βουβάθηκαν ὅλοι, μαζευτήκανε γύρω καὶ κοιτάζανε τοὺς Κατσαντωνσίους μὲ θαυμασμὸ καὶ φόβο. Στὰ παλληκαρίσια κορμιά τους, στὴν περήφανη στάσι τους ἀνεγνώριζαν οἱ ἄλλοτε ἀκόλουθοι τοῦ Βελῆ Γκέκα καὶ τοῦ Ἀγᾶ Μουχουρδάρη τοὺς ἀληθινοὺς συντρόφους τοῦ θρυλικοῦ Κατσαντώνη. Οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐκαμάρωναν κρυφὰ καὶ τοὺς ρωτοῦσάν γιατὶ ἤρθαν νὰ πέσουν στὰ δόντια τοῦ Τυράννου.

Ὁ Τσόγκας, ἀφοῦ τοὺς παρέταξε σὲ μιὰ γραμμή, μὲ μέτωπο πρὸς τὸ Σεράγι, τοὺς συνεβούλευσε νὰ στέκουν ἄγρυπνοι καὶ νὰ ἐπιτηροῦν κάθε κίνημα τῶν μισθοφόρων τοῦ Ἀλῆ. Ἔπειτα, παρέδωσε στὸ Θύμιο Παλάσκα τὸ καρυοφύλλι του, ἀνέβηκε ἀτρόμητος τὴ σκάλα τοῦ Σεραγιοῦ καὶ ἔφτασε μπροστὰ στὸν Ἀλῆ Πασσᾶ... Ὁ Ἀλῆς εἶχε μάθει τὸν ἐρχομὸ τῶν Κατσαντωναίων καὶ ἦταν πολὺ ταραγμένος γιὰ τὸ τολμηρὸ αὐτὸ φέρσιμό τους. Ἐκοίταξε καλὰ τὸν Τσόγγα, τὸν ἀναμέτρησε μὲ τὸ μάτι, εἶδε τὸ μεγάλο καὶ χοντρὸ κεφάλι του, τὸ καταστρόγγυλο πρόσωπό του, τὰ μεγάλα μάτια του, τὸ μαῦρο παχὺ μουστάκι του, τὴ βουνίσια κορμοστασιά του καὶ ἔμεινε σαστισμένος. Τέλος, ὁ Ἀλῆς μπόρεσε νὰ βρῇ τὸν ἑαυτό του.

— Τί θέλεις ἐδῶ, ὀρὲ Τσόγκα; ρώτησε μὲ βαρειὰ φωνὴ ποὺ εἶχε τόνο φοβέρας.

— Βεζύρη μου, εἶπε ἐκεῖνος μὲ ταπεινωσύνη, ἤρθαμε νὰ μείνουμε στὴ δουλεψί σου. Ἂν μᾶς θελήσῃς, θὰ σὲ δουλέψουμε τιμημένα καὶ μὲ τὸ αἷμα μας σὰν παλληκάρια... Ἂν δὲν μᾶς θέλῃς καὶ βάνῃς μὲ τὸ νοῦ σου νὰ μὲ σκοτώσῃς (καὶ ἐδῶ ἡ φωνὴ τοῦ Τσόγκα ἔγεινε ἔντονη καὶ ἐπιβλητική) κάτου στὴν αὐλὴ εἶναι ἑβδομῆντα Κατσαντωναῖοι, ἕνας κ' ἕνας, ποὺ θὰ φᾶνε καὶ σένα κι' ὅλη σου τὴ γενιὰ πρὶν σκοτωθοῦν!...

Ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἄκουσε προσεχτικὰ τὰ λόγια τοῦ Τσόγκα. Τὸ θαρραλέο ὕφος του, τὰ ξάστερα λόγια του, κάνανε μεγάλη ἐντύπωσι στὸν Τύραννο. Ὁ Τσόγκας καὶ τὰ παλληκάρια του μοιάζανε μ' ἕνα καλὸ παλαιστὴ ποὺ κουράστηκε πιά, καταλαβαίνει πὼς πρέπει νὰ πέσῃ, μὰ πού φροντίζει καὶ πὼς νὰ κρατήσῃ τὴν ἀξιοπρέπειά του. Ὅλα, ἐντὸς τῆς τιμῆς!

Ὁ Ἀλῆς ἦταν γνωστικὸς γέρος. Ἐκατάλαβε πὼς συμφέρον του ἦταν νὰ δεχτῇ σὰ φίλους τοὺς ἀντιπάλους του, ποὺ τόσα χρόνια ἐβασάνιζαν καθημερινῶς τὴν ψυχή του καὶ ἔστελναν στὸν Ἅδη τὰ καλύτερα παλληκάρια του. Σκέφτηκε ἀκόμη λίγο. Ἔπειτα, σὲ μιὰ στιγμή, πέταξε τὸ τσιμποῦκι του καὶ πετάχτηκε ὄρθιος.

— Μπέσσα γιὰ μπέσσα, ὀρὲ Τσόγκα; εἶπε ἀνοίγοντας τὴν ἀγκαλιά του.

— Μπέσσα γιὰ μπέσσα, Βεζύρη Ἀλῆ! ἀπάντησε ὁ Τσόγκας.

Καὶ φιληθήκανε σταυρωτά...

ΞΕΝΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ

Τοῦ **Καμτσαμὸρ**

Σὰν ἤρθ' ἡ ὥρα ἡ στερνὴ κ' εἶν' ἡ ζωή μου λίγη
Πρὶν σφαλιστοῦν τὰ χείλη μου, πρὶν ἡ ψυχή μου φύγῃ
Καὶ πάει ἐκεὶ ποὺ θὰ κριθῇ ἀπ' τὸν κριτὴ τοῦ κόσμου
Στὰ λόγια αὐτὰ ποὺ θὰ νὰ πῶ γενοῦ πνευματικός μου.

Ὅσοι μοῦ κάνανε κακὸ κι' ὅσους μισοῦσα ὡς τώρα
Ὅλους μὲ μιᾶς τοὺς συχωρῶ στὴν ὕστερνή μου ὥρα
Μόνο σ' ἐσὲ τὴν ἄπονη ποῦχα ἀγαπήσει τόσο
Μόνο σ' ἐσὲ συχώρεση ποτὲ μου δὲν θὰ δώσω!...

Μετάφρ. **Γ. Δροσίνη**

Τ' ΑΝΘΙΣΜΕΝΑ ΑΜΠΕΛΙΑ

Τοῦ **Ἀντρὲ Τεριέ**

Ἀνθισμένα εἶναι τ' ἀμπέλια
κ' εἶμαι ὡς εἴκοσι χρονῶ...
Ἡ ζωὴ εἶναι τόσο ὡραία!
σὰν τὸν ἀφρισμένο μοῦστον
ὅταν βγαίνῃ ἀπ' τὸ λινό!

Νοιώθω στὸ κεφάλι κάτι
σὰ μεθύσι πλανερό.
Τρέχω κι' ἀναπνέω τ' ἀγέρι...
Τάχα ἡ αὔρα μὲ λιγώνει;
ἢ τ' ἀμπέλι τ' ἀνθηρό;

Ὤ, τί ξέχειλη ἐκεῖ πέρα
τ' ἀμπελιοῦ μας ἡ εὐωδιά!
Θάθελα, μά δὲν τολμάω,
κάτι ἢ κάποιονε νὰ σφίξω
στὴν καρδιά!

Σὰ ζαρκάδι μέσ' στὰ θάμνα
τρέχω ἐλεύθερο, γοργό.
Κάθομαι στὴ χλόη ἐπάνω,
παίρνω μαῦρα ἀπὸ τὰ βάια
καὶ στὰ δόντια μου τὰ σπῶ.

Κι' ὅσο εὐφραίνονται τὰ χείλη
νιώθω κάτι, σὰν φιλιά,
ποὺ ἕνα μυρωμένο στόμα
σκύβοντας μέσ' ἀπ' τὰ χόρτα
μοῦ χαρίζει τρυφερά...

Πόθε, ἐσὺ μυστήριο, πῆς μου
πῆς μου, ἀμπέλι μου, ποὺ ἀνθεῖς:
Τάχα αὐτὸ εἶν' ἐδῶ στὸν κόσμο
ποὺ Ἔρωτα τὸ κράζουν ὅλοι
κ' ἡ χαρὰ εἶν' ὅλης τῆς γῆς;

Μετάφρ. **Στέφ. Δ-φνη**

ΤΑ ΜΑΤΙΑ

Sully Prudhomme

Γαλάζια ἢ μαῦρα, ὅλα γλυκά, ματάκια λατρεμένα
ξυπνήσανε γιὰ μιὰν αὐγή, καὶ χάθηκαν στὸ χῶμα
ἀπ' τῆς ἀγάπης τὴ φωτιά, στὸ τάφο εἶναι σβησμένα
κι' ὅμως ψηλὰ στὸν οὐρανό, ὁ ἥλιος βγαίνει ἀκόμα.

Νύχτες γλυκειὲς κι' ὁλόφωτες, τοὺς ψέλνουνε τραγούδια,
στὰ μάτια αὐτὰ τ' ἀμέτρητα, στὰ μάτια βαθειά.
Τ' ἀστέρια πέρα λάμπουνε σὰ φωτεινὰ λουλούδια
Ἄχ! καὶ τὰ μάτια ἀπὸ πυκνὴ γεμίζουνε σκιά.

Κι' ὅμως δὲν εἶνε ἀληθινὸ πὼς χάσανε τὸ βλέμμα
Ἄ! ὄχι! ὄχι! δυνατὸ δὲν εἶνε αὐτό. Ἀπ' τὴ γῆ
πέρα ψηλὰ ἁρμενίζουνε μὲ φωτισμένο πνέμμα
καὶ βλέπουνε στὸ Ἀόρατο, κάποια καινούργια Αὐγή....

Κι' ὅπως τ' ἀστέρια σβύνουνε νομίζομε στὴ φύση
κι' αὐτὰ αἰώνια κατοικιὰ βρίσκουν στὸν οὐρανό,
ἔτσι τὰ μάτια ἔχουνε στὴ γῆ μιὰ κρύα δύση
ἀλλ' ὅμως πὼς πεθαίνουνε δὲν εἶν' ἀληθινό!..

Γαλάζια ἢ μαῦρα, ὅλα γλυκὰ ματάκια λατρεμένα
σὲ κάποιο Ἀπέραντο βαθύ, ἀνοίξαν φωτεινὰ
πέρα ἀπ' τὰ μνήματα μακρυά, ξυπνῆσαν ἑνὰ ἕνα.
Μάτια ποὺ κλεῖσαν γιὰ τὴ γῆ, βλέπουν παντοτεινά!..

Μετάφρ. **Γιούλη Κάρλη**

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Τοῦ **Λ. Στεκκέττη**

— Ἐλεημοσύνη, ψυχικὸ στὸ διακονιάρη κάμε,
Βλέπεις ὁ δόλιος πάγωσα, πεθαίνω ἀπὸ τὴν πεῖνα,
Γιὰ τὸ θεό σου, δῶσε μου.
—Τίποτε δὲ σοῦ δίνω.
— Στὰ μάτια τῆς ἀγάπης σου.
— Πάρε λοιπὸν γιὰ ἐκεῖνα!

Μετάφρ. **Κ. Καιροφύλα**

Ὕστερ' ἀπὸ κάμποσο καιρὸ βγῆκε καὶ τὸ σχετικὸ τραγοῦδι:

Ἕνα πουλάκι ξέβγαινε ἀπὸ τὴν Ἄγια Μαύρα.
— Πές μας, πές μας, πουλάκι μου, κᾶνα καλὸ χαμπέρι.
— Τί νὰ σᾶς πῶ, μαῦρα παιδιά, τί νὰ σᾶς μολογήσω;
Ὁ Τσόγκας κι' ὁ Βρυκόλακας στὰ Γιάννινα θὰ πᾶνε.
Νὰ προσκυνήσουν τὸν Πασσᾶ, τὴν πόρτα τοῦ Βεζύρη.

Ὁ Ἱστοριοδίφης